लिसंखु पाखर गाउँपालिकाको २० औं अधिवेशनमा मिति २०८३ साल असार १० गते
बुधबार

अध्यक्ष राजु लामाज्यूले

प्रस्तुत गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को
निति तथा कार्यक्रम

लिसंखु पाखर गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

अत्तरपुर , सिन्धुपाल्चोक

गाउँ सभाका सदस्यहरू,

उपस्थित भद्रभलाद्मी, राष्ट्रसेवक कर्मचारी मित्रहरू, राजनीतिक दलका अगुवाहरू, नागरिक समाज एवं सञ्चारकर्मी साथीहरू र आदरणीय लिसंखु पाखर गाउँबासी दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरू।

१. नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको सुदृढीकरण गर्दै स्थानीय स्वायत्त शासन र स्थानीय विकासको मूल संवाहकका रूपमा क्रियाशील यस लिसंखु पाखर गाउँपालिकाको गरिमामय २० औं गाउँ सभाको यस ऐतिहासिक बैठकमा आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई अत्यन्त गौरव र खुसीको अनुभूति भएको छ। यस ऐतिहासिक अवसरमा मुलुकमा जनउत्तरदायी शासन प्रणाली, नागरिक सर्वोच्चता र सामाजिक न्यायको स्थापनाका लागि आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात-अज्ञात अमर सहिदहरूप्रति हार्दिक एवं भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। साथै, विभिन्न लोकतान्त्रिक र राष्ट्रिय आन्दोलनका अग्रजहरू, घाइते र बेपत्ता योद्धाहरूप्रति उच्च सम्मान र आभार व्यक्त गर्दछु।

२. हालैका वर्षहरूमा राष्ट्रिय राजनीति र शासन प्रणालीमा आएको अभूतपूर्व रूपान्तरण, संवत् २०८२ भदौ २३ र २४ गते देशभर युवा पुस्ताको ऐतिहासिक एवं अभूतपूर्व सहभागितामा भएको जागरण र आन्दोलन तथा संवत् २०८२ फागुन २१ गते सम्पन्न प्रतिनिधि सभाको निर्वाचनपश्चात् प्राप्त भएको स्पष्ट जनआदेशलाई आत्मसात् गर्दै गठन भएको सङ्घीय सरकार र बागमती प्रदेश सरकारका सर्वोपरि प्राथमिकताहरूसँग यस गाउँपालिकाको विकासको मार्गचित्रलाई पूर्ण रूपमा तादात्म्यता (Alignment) कायम गरिएको छ। सङ्घीय सरकारको "समुन्नत र सुशासित नेपाल" को राष्ट्रिय सङ्कल्प, भ्रष्टाचार विरुद्धको शून्य सहनशीलता र आर्थिक रूपान्तरणको नीति तथा बागमती प्रदेश सरकारको "उत्पादन, रोजगारी र सुशासन" को मूल मर्मलाई आत्मसात गर्दै यस पालिकाले स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्ने नीति लिएको छ।

३. बागमती प्रदेश सरकारले हालैका चुनौतीहरू, राजनीतिक संक्रमण र आगजनी एवं तोडफोडबाट क्षतिग्रस्त भएका मन्त्रालय तथा प्रशासनिक संरचनाहरूको तीव्र पुनर्निर्माण गरी सेवा प्रवाहलाई चुस्त बनाएको ऐतिहासिक सिकाइलाई मनन गर्दै, यस लिसंखु पाखर गाउँपालिकाले पनि आफ्नो संस्थागत क्षमता विकास, पूँजीगत खर्चको प्रभावकारिता र आर्थिक अनुशासनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ। यसै पृष्ठभूमिमा आगामी वर्षका लागि "उत्पादनमुखी कृषि, हरित पूर्वाधारको आधार : जनउत्तरदायी सुशासनसहितको लिसंखु पाखरको समृद्द लिसंखु पाखर" भन्ने मूल नाराका साथ यो नीति तथा कार्यक्रम यस सम्मानित सभा समक्ष प्रस्तुत गरेको छु।

पृष्ठभूमि तथा वर्तमान अवस्थाको समीक्षा

४. विगतका आर्थिक वर्षहरू (विशेष गरी आ.व. २०७९/८० देखि चालु आ.व. २०८२/८३ सम्म) मा हामीले स्थानीय सरकारको प्रशासनिक र कानुनी जगलाई सुदृढ बनाउँदै आधारभूत सेवा प्रवाहमा उल्लेख्य गुणात्मक फड्को मारेका छौं। लिसंखु पाखर गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरूमा ग्रामीण सडक सञ्जालको विस्तार, विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार विकास, ग्रामीण विद्युतीकरण र खानेपानीको उपलब्धता जस्ता क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण भौतिक प्रगति हासिल भएका छन्। चालु आर्थिक वर्ष २०८२/८३ मा अख्तियार गरिएको वित्तीय अनुशासन, बेरुजु न्यूनीकरण र सार्वजनिक जवाफदेहिताका नीतिहरूका कारण पालिकाको सुशासन सूचकांकमा सकारात्मक सुधार आएको छ।

५. तथापि, विश्वव्यापी रूपमा र पश्चिम एसियामा विकसित सङ्कटका कारण पेट्रोलियम पदार्थमा भएको अस्वाभाविक मूल्यवृद्धिको प्रत्यक्ष असर स्थानीय स्तरको निर्माण लागत र महँगीमा पर्न गएको छ। यसका साथै भौगोलिक विकटता, सीमित आन्तरिक स्रोत, बसाइँसराइको उच्च दर र युवा श्रमशक्तिको पलायन जस्ता चुनौतीहरू अझै पनि विद्यमान छन्। यी चुनौतीहरूलाई अवसरमा बदल्न सङ्घीय र प्रादेशिक स्रोतको समपूरक र विशेष अनुदानलाई उपयोग गर्दै कृषिको व्यावसायिकीकरण, रैथाने सीपको प्रवर्द्धन र प्रविधिमैत्री सुशासन मार्फत आर्थिक रूपान्तरण गर्नु हाम्रो मुख्य दायित्व रहेको छ।

नीति तथा कार्यक्रमका मुख्य उद्देश्यहरू

- सङ्घीय सरकारको आर्थिक रूपान्तरण र बागमती प्रदेश सरकारको उत्पादनमुखी तथा सुशासन नीतिसँग समन्वय गरी स्थानीय तहमा सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्ने।
- स्थानीय स्तरमा उपलब्ध कृषियोग्य भूमिको वर्गीकरण र आधुनिकीकरण गरी युवाहरूलाई स्वरोजगारका अवसरहरू सिर्जना गर्ने।
- जलवायु परिवर्तनको जोखिम न्यूनीकरणका लागि वातावरणमैत्री एवं जैविक इन्जिनियरिङ (Bio-engineering) प्रविधिमा आधारित पूर्वाधार निर्माण गर्ने।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइमा आम नागरिकको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने।
- महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनका आधारमा बेरुजु फछ्यौटलाई अभियानकै रूपमा अगाडि बढाई शतप्रतिशत वित्तीय सुशासन कायम गर्ने।

क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरू

क) कृषि, पशुपालन तथा भूमि व्यवस्थापन नीति

६. "परम्परागत कृषिको रूपान्तरण, दिगो आर्थिक आयआर्जनको मुख्य जग" भन्ने सङ्कल्पका साथ पालिकाभित्रका कृषियोग्य भूमिको वैज्ञानिक वर्गीकरण गरी पकेट क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ। साविकका रैथाने बालीहरू जस्तै कोदो, फापर, जौ, कागुनो र स्थानीय जातका धानको संरक्षण, प्रवर्द्धन र ब्रान्डिङका लागि विशेष प्रोत्साहन प्याकेजको व्यवस्था गरिनेछ।

७. सङ्घीय सरकारको उत्पादन बढाउने र बागमती प्रदेश सरकारको "उत्पादनमा आधारित अनुदान" नीतिको सङ्गतिमा रही कृषकहरूलाई उन्नत जातको बिउबिजन, आधुनिक कृषि औजार र प्राविधिक सेवा सहज रूपमा उपलब्ध गराउँन 'एक वडा, एक कृषि प्राविधिक' को अवधारणालाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। प्राङ्गारिक खेतीलाई प्रोत्साहन गर्न गाउँपालिका स्तरमा गड्यौला मल र कम्पोष्ट मल उत्पादन केन्द्र स्थापना गरिनेछ।

८. पशुपालन तर्फ भैंसी पालन, बाख्रा पालन र कुखुरा पालन व्यवसायलाई व्यावसायिक रूप दिन 'उत्पादनमा आधारित सिधा अनुदान प्रणाली' लागू गरिनेछ। दूध र मासुमा आत्मनिर्भर बन्नका लागि संकलन केन्द्र, चिस्यान केन्द्र (Cold Storage) र डेरी उद्योग स्थापनामा सहकारी क्षेत्रसँग साझेदारी गरिनेछ। पशुपंक्षीको महामारी नियन्त्रणका लागि निःशुल्क खोप अभियान वर्षैभरि सञ्चालन गरिनेछ।

ख) भौतिक पूर्वाधार, यातायात तथा एकीकृत जलाधार विकास नीति

९. दिगो र सुरक्षित पूर्वाधार विकासका लागि गाउँपालिकाको यातायात गुरुयोजना (Transport Master Plan) बमोजिम मात्र बजेट विनियोजन गर्ने परिपाटी बसालिनेछ। पालिकाको मुख्य प्रशासनिक केन्द्र जोड्ने सडकहरू र वडा कार्यालय जोड्ने एव चक्रपथको स्तरोन्नति तथा कालोपत्रे गर्ने कार्यलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखिनेछ।

१०. बागमती प्रदेश सरकारको एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन गुरुयोजना र जलवायु उत्थानशीलता नीतिको मार्गदर्शन अनुरूप वर्षातको समयमा हुने बाढी, पहिरो र सडक अवरोधलाई तत्काल सम्बोधन गर्न 'सडक मर्मत इकाई' (Road Maintenance Unit) लाई साधनस्रोत सम्पन्न बनाइनेछ। सडक खन्ने क्रममा हुने वातावरणीय क्षति कम गर्न र भू-क्षय रोक्न वातावरणमैत्री तथा जैविक इन्जिनियरिङ (Bio-engineering) प्रविधिको प्रयोगलाई अनिवार्य गरिनेछ।

११. "एक घर, एक धारा" को राष्ट्रिय सङ्कल्प र प्रदेश सरकारको स्वच्छ खानेपानी कार्यक्रम अन्तर्गत साना तथा ठूला खानेपानी आयोजनाहरू विशेष अनुदानमा सञ्चालन गरिनेछ। पुराना र सुकेका मुहानहरूको संरक्षणका लागि जलाधार संरक्षण र व्यापक वृक्षारोपण कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ।

१२. गाउँपालिकामा दर्ता भएका उपभोक्ता समितिहरु, नक्सा पास/ अभिलेखिकरण, मुहान दर्ता भएको फाइलहरुलाई ई- अभिलेख राख्ने कार्य आरम्भ गरिनेछ ।

ग) शिक्षा, युवा, नवप्रवर्द्धन तथा खेलकुद नीति

१३. सङ्घीय सरकारको "मानव विकास र नवप्रवर्तन" नीति अनुरूप सामुदायिक विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न 'विद्यालय सुधार कार्ययोजना' लागू गरिनेछ। सूचना प्रविधिको युगलाई आत्मसात गर्दै सबै माध्यमिक विद्यालयहरूमा डिजिटल क्लासरुम, ई-लाइब्रेरी र कम्प्युटर ल्याबको व्यवस्था क्रमशः गरिनेछ।

१४. सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको Drop-out दर कम गर्न र विशेष गरी शिक्षामा छात्रा विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। विद्यालयहरूमा प्राविधिक र व्यावसायिक शिक्षाको विस्तार गर्न विशेष पहल गरिनेछ।

१५. नयाँ पुस्ताको भावना र उनीहरूको ऊर्जालाई सकारात्मक क्षेत्रमा परिचालन गर्न युवा स्वरोजगार र सीप विकासका लागि 'युवा नवप्रवर्तन कोष' (Youth Innovation Fund) को स्थापना गरिनेछ। युवाहरूको प्रतिभा पहिचान र विकासका लागि 'गाउँपालिका अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिता' लाई निरन्तरता दिँदै कभर्ड हल वा व्यवस्थित खेल मैदानको निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ।

घ) स्वास्थ्य, खानेपानी तथा वातावरणीय सरसफाइ नीति

१६. गाउँपालिका भित्रका सबै नागरिकहरुलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क र गुणस्तरीय रूपमा उपलब्ध गराउन गाउँ अस्पताल र वडा स्तरीय स्वास्थ्य चौकीहरूको भौतिक र प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ। प्रयोगशाला (Lab) सेवा, भिडियो एक्सरे र आवश्यक औषधिको उपलब्धता निरन्तर सुनिश्चित गरिनेछ।

१७. गर्भवती महिला, सुत्केरी र नवजात शिशुको स्वास्थ्य सुरक्षा अन्तर्गत निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा र पोषिलो झोला वितरण कार्यक्रमलाई थप परिमार्जन र विस्तार गरिनेछ। ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र विपन्न परिवारका लागि घरदैलोमै स्वास्थ्य परीक्षण र निःशुल्क औषधि वितरण सेवा सञ्चालन गरिनेछ।

१८. "स्वच्छ वातावरण, निरोगी जीवन" को अवधारणा अनुरूप सार्वजनिक स्थल, बजार क्षेत्र र शैक्षिक संस्थाहरूमा फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि डस्टबिन र डम्पिङ साइटको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गरिनेछ। प्लाष्टिकजन्य सामग्रीको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्दै कपडा र कागजका झोलाहरूको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

ङ) वन, पर्यावरण, जलवायु अनुकूलन तथा पर्यटन नीति

१९. लिसंखु पाखर गाउँपालिका ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र प्राकृतिक दृष्टिले सम्पन्न रहेको सन्दर्भमा पर्यटनलाई आर्थिक उपार्जनको मुख्य माध्यम बनाइनेछ। स्थानीय मठमन्दिर, गुम्बाहरूको जीर्णोद्धार र संरक्षण एव प्राकृतिक रुपमा सुन्दर एवं रमणिय स्थानहरुको प्रवर्दन गरी ऐतिहासिक एवं प्राकृतिक पर्यटन परिपथ (Tourism Circuit) को विकास गरिनेछ। बागमती प्रदेश सरकारले 'सालक'लाई प्रदेशको गौरवको प्राणीको रूपमा संरक्षण गर्ने विशेष नीति लिएको सन्दर्भमा यस पालिका भित्र रहेका प्राकृतिक जैविक विविधता र दुर्लभ वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

२०. बाह्य तथा आन्तरिक पर्यटक आकर्षित गर्न स्थानीय स्तरमा 'होमस्टे' (Home Stay) सञ्चालन गर्न इच्छुक स्थानीय बासिन्दाहरूलाई सहुलियतपूर्ण तालिम र आर्थिक अनुदान प्रदान गरिनेछ। स्थानीय तामाङ, नेवार र अन्य समुदायको भेषभूषा, संस्कृति र कलाको संरक्षणका लागि सांस्कृतिक संग्रहालय स्थापनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ।

२१. सामुदायिक वनहरूको कार्ययोजना पुनरावलोकन गरी दिगो वन व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ। जलवायु परिवर्तनको जोखिम न्यूनीकरण र वातावरण संरक्षणका लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूसँगको समन्वयमा रेड-प्लस (REDD+) कार्यक्रम तथा कृषि-वन केन्द्रित जलाधार विकास कार्यक्रम व्यापक रूपमा अगाडि बढाइनेछ।

च) लक्षित वर्ग, समावेशीकरण र सामाजिक सुरक्षा नीति

२२. "कोही छुट्दैनन्, कोही दोहोरिँदैनन्" भन्ने सिद्धान्तका आधारमा संघीय सरकारको सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यलाई थप पारदर्शी र प्रविधिमैत्री बनाइनेछ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि परिचयपत्र वितरण र जीविकोपार्जनका लागि सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।

२३. दलित समुदायको संविधान प्रदत्त अधिकारको प्रत्याभूति गर्न, उनीहरूको रैथाने सीप, परम्परागत ज्ञान र पेसाको आधुनिकीकरण एवं व्यावसायीकरणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। महिलाहरूको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि महिला उद्यमशीलता कोष मार्फत बिना धितो सहुलियत ऋण र स्वरोजगारका अवसरहरू उपलब्ध गराइनेछ।

छ) सुशासन, संस्थागत विकास तथा वित्तीय जवाफदेहिता

२४. सङ्घीय र प्रदेश सरकारको मर्म अनुरूप भ्रष्टाचार र आर्थिक अनियमिततामा शून्य सहनशीलता (Zero Tolerance) को नीतिलाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ। गाउँपालिका र वडा कार्यालयबाट प्रवाह हुने सेवालाई छिटो, छरितो र झन्झटमुक्त बनाउन 'डिजिटल पालिका' को अवधारणा अनुरूप ई-गभर्नेन्स र अनलाइन राजस्व भुक्तानी प्रणालीलाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।

२५. सबै प्रकृतिका, जुनसुकै सेवा सर्तमा रोजगारीमा संलग्नहरुलाई अनिवार्य रुपमा योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध गराउँने सङ्घीय सरकारको निति अनुसार यस गाउँपालिका भित्र अस्थाइ तथा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध गरिने कार्य सुरुवात गरिनेछ ।

२६. आर्थिक अनुशासन र वित्तीय जवाफदेहिता सुदृढ हुने गरी बेरुजु न्यूनीकरणलाई सर्वोपरि प्राथमिकता दिइनेछ। महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनमा औंल्याइएको बेरुजु फछ्यौट गर्ने कार्यलाई चालु आर्थिक वर्षमा झैं आगामी वर्ष पनि एक व्यापक अभियानको रूपमा सञ्चालन गरी वित्तीय सुशासन कायम गरिनेछ। सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावलीको पूर्ण पालना गर्दै ठेक्का व्यवस्थापन र उपभोक्ता समिति मार्फत गरिने कामहरूलाई थप पारदर्शी र गुणस्तरीय बनाइनेछ।

२७. सार्वजनिक खरिद र निर्माण कार्यमा जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्न प्रत्येक योजनाको अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक परीक्षण (Public Audit) र सामाजिक परीक्षण (Social Audit) गराउने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ। नागरिकको गुनासो सुनुवाइका लागि ' गुनासो पेटिका' र टोल फ्री नम्बरको व्यवस्थालाई चुस्त बनाइनेछ।

निष्कर्ष तथा प्रतिबद्धता

२८. यस नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनबाट लिसंखु पाखर गाउँपालिकामा आर्थिक अनुशासन, वित्तीय सुशासन र सामाजिक न्याय कायम भई आम नागरिकको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार आउने अपेक्षा गरेको छु। हामीले लिएका सङ्कल्प र प्रतिबद्धताहरू पूरा गर्न राजनीतिक दलहरू, नागरिक समाज, निजी क्षेत्र,

सञ्चारकर्मी र सम्पूर्ण गाउँबासी दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूको अमूल्य सहयोग, सुझाव र रचनात्मक सहभागिता रहने विश्वास लिएको छु।

२९. अन्त्यमा, यस नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा प्रक्रियामा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा अमूल्य सुझाव र सहयोग पुऱ्याउनुहुने सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू, बुद्धिजीवीहरू र सरोकारवाला निकायहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दै यो नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय २० औं गाउँ सभा समक्ष स्वीकृतिका लागि पेश गर्दछु।

जय लिसंखु पाखर ! जय नेपाल !

धन्यवाद !!!

राजु लामा

अध्यक्ष